

2. List pasterski kard. J. Meisnera o głównych kierunkach kapłańskiego duszpasterstwa

**List pasterski Arcybiskupa do kapłanów
zawierający wskazania przewodnie dla służby kapłańskiej
„Główne kierunki kapłańskiego duszpasterstwa”**

Do wszystkich Księży archidiecezji kolońskiej

Kochani Współbracia!

Obecne wymagania stawiane Kościołowi domagają się otwartego spojrzenia na praktykę duszpasterską kapłana. Już za mojego poprzednika, kard. Höffnera, Rada Kapłańska prosiła, aby opisać główne zadania i obowiązki księdza w dzisiejszym czasie. Podejmując te stare, ale konieczne propozycje, poprosiłem Radę Kapłańską, aby podała swoje uwagi, co dziś należy do głównych zadań księdza.

Po długiej i mozolnej, trwającej przez trzy posiedzenia, dyskusji Rada Kapłańska przedstawiła mi swoje uwagi. W mojej biskupiej odpowiedzialności za duszpasterstwo naszej archidiecezji pragnę podać, wychodząc od podanych mi uwag, realistyczne i pokrzepiające wskazania przewodnie głównych dziedzin duszpasterstwa kapłańskiego.

Działalność kapłańska nie uniknie w końcu ostatecznego uregulowania. Kapłan działa sercem, które jest otwarte i pozostaje dla żyjącego Boga i Jego Ewangelii. Kto jako kapłan posiada szczególne uzdolnienia, doświadczenia i wiadomości, powinien je wykorzystać dla pożytku wspólnoty.

Na miejscu każdy rozstrzyga, jak według swoich zdolności i potrzeb wносить siebie w podstawowe zadania kapłańskie.

Chciałbym przestrzec przed nieporozumieniem: Żaden z siedmiu podanych niżej „podstawowych zakresów działania” nie obejmuje całości służby kapłańskiej. Niech żaden prezbiter, także żaden proboszcz nie wykonuje jakiegokolwiek zakresu władzy przeciw innemu lub przeciw innym albo przeciw działalności przygotowawczej lub administracyjnej.

W końcu spotkanie z Chrystusem zasadniczo decyduje o tym, kim jest kapłan i jego działanie. Dlatego modlitwa i pobożność eucharystyczna są podstawami kapłańskiej egzystencji. W przeżywanej bliskości Jezusa Chrystusa i Jego Ewangelii kapłan znajduje siłę i odwagę stawiania czoła wymaganiom naszych czasów.

Potrzebuje on rozmów ze współbraćmi i kontaktów z ludźmi ze swojej parafii, gdyż całe życie kapłana jest związane z konkretną wspólnotą kościelną. Z tej wymiany i z życia modlitwy, a także, nie na końcu, z wierności modlitwie Liturgii Godzin, wzrasta w kapłanie głębia wiary i zaufanie, których ludzie dziś szukają.

Dlatego ksiądz jest przede wszystkim duchownym, człowiekiem życia duchowego. To jest – dzięki święceniom – istota jego egzystencji, z której wszystko, czego wymaga dzisiejsze duszpasterstwo, może wzrastać. Życie duchowe może nam dać niezbędną siłę i spokój, których potrzebujemy, aby nie zostać rozdarty różnymi oczekiwaniemi i życzeniami.

Jako kapłani diecezjalni jesteśmy po to, aby uświęcać świat. Nie jesteśmy w pierwszym rzędzie po to, aby troszczyć się o siebie i spełniać wszystkie wewnętrzparafialne i wewnątrzkościelne potrzeby. Z Ewangelii musi nasze spojrzenie istotnie wychodzić na zewnątrz. Czy to, co czynimy, promieniuje? Czy liczba i częstotliwość niedzielnych Mszy św. rzeczywiście służy chwale Bożej i związanym z nią doświadczeniem wspólnoty? Czy Msze św. umacniają wiernych i ich zadania w świecie?

Czy z sakramentalnej wspólnoty parafia czerpie siły do działalności misyjnej? Chrystus wysłał nas do świata. Tam jest nasze miejsce i zadanie. Dlatego jest konieczne, aby kapłan był obecny w sprawach duszpasterstwa. Jego obecność sprawia, że ludzie nie pukają daremnie. Nasza obecność czyni nas zdolnymi do identyfikowania się z mieszkańcami miasta czy wioski. Obecny na miejscu kapłan reprezentuje tam Kościół, a także samego Pana, który mieszka wśród ludzi, jako ten, który służy. W tym leży najgłębszy fundament teologiczny gotowości na wezwanie, aby umierając nie wołali na próżno o kapłana.

W żadnej dziedzinie duszpasterskiej nie można dokonać wszystkiego, co jest sensowne i godne życzenia. Dlatego potrzebujemy myśli przewodnich i impulsów, z których możemy uporządkować przemyślenia i podjąć decyzje. Rada Kapłańska umieściła na czele swoich zaleceń dotyczących podstawowych zadań kapłana troskę o Kościół misyjny. Do tego chciałbym wyraźnie nawiązać. Troska o Kościół misyjny jest takim podstawowym impulsem, którego potrzebujemy. Nasza działalność duszpasterska musi kierować się tym, czy służy ona pogłębianiu czy przekazywaniu wiary. Wskazania przewodnie wymieniają także wyraźnie troskę o otwartość naszych parafii, dostosowane do obecnych czasów i pełne zaangażowania przepowiadanie oraz katechezę jako wkład do religijnego nauczania społeczeństwa. Również w naszej diecezji znajdujemy coraz więcej ludzi w różnych grupach wiekowych, którzy nie mieli jeszcze kontaktu z Ewangelią albo u których ten kontakt wydaje się pozostawać bez wpływu.

Drodzy Współbracia, sytuacja wymaga koncentracji – koncentracji sił i skupienia uwagi na istotnych zagadnieniach. Do tego chciałbym was serdecznie zachęcić. Temu mają służyć te wskazania przewodnie, które przesyłam zgodnie z zaleceniami Rady Kapłańskiej dla waszej pracy duszpasterskiej. Daję je wraz ze wskazaniem „Odpowiedzialność w dziedzinie personalnej w parafiach”, które zostały opracowane na posiedzeniach Rady w dniach 14-16 czerwca 2000 roku i które przekazuję jako pomoc dla ułatwienia waszej pracy.

List ten jest skierowany do was, jako kapłanów, ale razem z dwoma dodatkami dotyczy on wszystkich, którzy działają w służbie Kościoła. Dlatego proszę Was, abyście w waszych środowiskach te wskazania przewodnie uczynili tematem dyskusji w zespole pastoralnym, na Radzie Duszpasterskiej i Ekonomicznej.

W ten sposób możecie się zatroszczyć, aby idee poruszone przeze mnie, a opracowane przez współbraci z Rady Kapłańskiej, nie pozostały jedynie zadrukowanym papierem, lecz wpłynęły na punkty ciężkości duszpasterstwa. Te wytyczne duszpasterskie zostały wyznaczone, aby na podstawie tych przemyśleń później można było się zastanowić i podjąć decyzje wyboru odpowiednich rozstrzygnięć strukturalnych dla danego obszaru duszpasterskiego.

Dziękuję Radzie Kapłańskiej za jej przemyślenia i dodanie otuchy do pastoralnej koncentracji. Szczególnie dziękuję wam za zaangażowanie dla Ewangelii. Wszystkim nam życzę wiele odwagi, siły i Bożego błogosławieństwa w działalności kapłańskiej.

Wasz
+ Joachim kardynał Meisner
arcybiskup Kolonii

Koncentracja na głównych kierunkach duszpasterstwa kapłańskiego

Wskazania przewodnie dla służby kapłanów, szczególnie proboszczów w archidiecezji kolońskiej opracowane przez arcybiskupa Joachima kardynała Meisnera na podstawie sugestii Rady Kapłańskiej z dnia 7.11.2001

1. „Idźcie na cały świat”

Kapłani są „ludźmi drogi” – w drodze do ludzi.

Jezus Chrystus powołał Kościół, aby głosił Ewangelię i nią żył. Do podstawowych zadań kapłana należy troska o to, aby Kościół to czynił, nie zamykał się i nie żył dla siebie. Słusznie ludzie oczekują, że kapłan spotka ich tam, gdzie mieszkają, pracują i świętują. I nic innego nie rozumie się przez określenie „Kościół idź” albo „szukające duszpasterstwo”.

Otwartość wspólnot na człowieka, który szuka i pyta, nie jest jeszcze ewangelizacją, ale od początku było to warunkiem, że „Pan przymnażał im codziennie tych, którzy dostępowali zbawienia” (Dz 2,47). Ta otwartość wyrażała się w bardzo wczesnym określeniu chrześcijan słowami: „zwolennicy tej drogi” (Dz 9,2); są oni razem w drodze – do Boga i do człowieka. Mają odwagę i cierpliwość, mają otwarte uszy na wszystkich, którzy z nimi idą i których spotykają. Są gotowi dać świadectwo nadziei, która w nich jest (por. 1 P 3,15). Kapłan gwarantuje tę otwartość, napomina i popiera, szczególnie umacniając i uzdalniając gremia, związki i stowarzyszenia, jak również grupy nieformalne i parafię w ogóle. Pomaga on jednostkom znaleźć odpowiednią grupę, a grupom iść właściwymi drogami (metody katechezy, pomoc w ukształtowaniu małych grup nieformalnych, np. grupy dyskusyjne, kręgi biblijne, grupy modlitewne i inne). W towarzyszeniu współpracownikom i kwalifikowaniu ich kapłan jest szczególnie pożądanym jako duchowny, który otwiera serce na Bożego Ducha. Duch ten umacnia, by zwracać się serdecznie do tych, którzy nie wierzą lub już nie dowierzają Ewangelii. To znaczy, rozpoczynać z zaufaniem, wkraczać na nowe drogi lub je odkrywać.

Aby parafia potrafiła ciągle na nowo nastawiać się na pracę misyjną, wymaga się od proboszcza, aby raz w roku organizował refleksję dla grupy pastoralnej i innych gremiów i pytał: Kiedy i gdzie głosimy Ewangelię, szczególnie tym, którzy nie przychodzą lub już nie przychodzą na Mszę św. i na organizowane przez Kościół spotkania? Jak jesteśmy otwarci jako odpowiedzialni na ludzi poszukujących? Jak otwarta jest parafia w ogóle? Jak otwarte są poszczególne grupy? Dokąd i jak idziemy na przód? Gdzie utkwiliśmy? Gdzie i jak musimy zacząć od nowa?

2. „Dziękujemy Ci, że nas wybrałeś, abysmy stali przed Tobą i Tobie służyli”

Przy sprawowaniu Świątych Tajemnic kapłan jest niezastąpiony.

Najznakomitszą służbą kapłana jest sprawowanie Ofiary eucharystycznej. W tym zawarte jest to wielkie zadanie, godnie przewodniczyć liturgii i solidnie ją przygotować. Przed Mszą św. musi być czas na modlitwę przygotowania, a po Mszy św. na modlitwę dziękczynną. Dlatego do służby Bogu i parafii należy, aby kapłan zważał na duchową atmosferę przed i w czasie sprawowania Mszy św., a jako proboszcz dbał o czystość i piękno domu Bożego (zob. zalecenia arcybiskupa z listu „Eucharystia najdroższym skarbem Kościoła” z 6.01.2002). W wielu parafiach dla budowania wspólnoty okazało się korzystne to, kiedy celebrians po Mszy św. jest dostępny dla parafian, szczególnie w niedziele i święta.

Normalnie „nie wolno kapłanowi więcej niż raz odprawiać w ciągu dnia” (KPK kan. 905, § 2). Zgodnie z kanonem 905, § 2 w archidiecezji kolońskiej zostało postanowione, że żaden kapłan nie powinien celebrować więcej niż jedną Mszę niedzielną odprawianą w sobotę i dwie Msze w niedzielę. Dotyczy to również świąt nakazanych.

W dni powszednie wolno kapłanowi odprawić jedną Mszę, „dla słusznej przyczyny” dozwolona jest binacja (kan. 905 § 2). Z żadnego powodu nie wolno kapłanowi celebrować więcej niż trzy Msze w niedzielę i dwie w dzień powszedni.

Księża pomocni i kapłani-emeryci powinni w ramach swoich możliwości przejąć sprawowanie Mszy. Proboszcz musi się troszczyć, aby kapłani na emeryturze i nie zaangażowani w duszpasterstwie parafialnym – o ile są w stanie – mogli codziennie sprawować Mszę.

W czasie Triduum Paschalnego wolno każdemu kapłanowi sprawować w Wielki Czwartek tylko jedną Mszę Wieczerzy Pańskiej, jedną liturgię Wielkiego Piątku i jedną liturgię Wigilii Paschalnej.

Ponieważ Wigilia Narodzenia Pańskiego (24.12.) dla wielu jest jedynym religijnie ukształtowanym dniem świąt Bożego Narodzenia, wydaje się sensowne, by kapłan sprawował dwie Pasterki.

Właśnie dlatego, że Ofiara eucharystyczna jest „źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego” (KK 11), do najznakomitszych zadań kapłana należy troska, aby otworzyć – obok Eucharystii – skarbiec innych celebriacji. Nabożeństwa, błogosławieństwa, różaniec, jak również części Liturgii Godzin oraz celebriacje czy medytacje z muzyką kościelną dają szanse ożywienia duchowości parafialnej. Tym celebriacjom z reguły nie musi przewodniczyć kapłan. Winien on tym bardziej zachęcać odpowiednie osoby, aby je przygotowały i prowadziły oraz troszczyć się o ich formację.

Przy sprawowaniu Mszy obrzędowych (ślub, chrzest, pogrzeb, jubileusz i in.) albo dla szczególnych grup (uczniów, grup parafialnych, stowarzyszeń itp.) następuje często spotkanie z chrześcijanami będącymi daleko od Kościoła. Te celebriacje zawierają w sobie szczególne szanse duszpasterskie i zasługują na szczególną uwagę. Ponieważ czynności liturgiczne nie są czynnościami prywatnymi, lecz kultem Kościoła (por. KPK kan. 831 § 1), dlatego Msze św. za zmarłych, pogrzeby, śluby i chrzty w miarę możliwości powinny być sprawowane w czasie Mszy parafialnych. Jeśli nowożeńcy są dalecy od życia Kościoła albo nie chcą przyjąć Komunii św., ślub nie powinien odbywać się w czasie Mszy.

Przy zastanawianiu się nad urzeczywistnianiem głównego tematu „Służba Boża” proboszczowie, Rady Duszpasterskie i Ekonomiczne winny uwzględnić wpływy na inne formy służby, a szczególnie zachowanie ram ich czasu pracy.

3. „Aby życie mieli i mieli je w obfitości”

Z sakramentami został powierzony kapłanowi skarb Kościoła.

Jezus powierzył Kościołowi sakramenty jako działające znaki zbawienia. Proboszcz ponosi w parafii odpowiedzialność za to, aby ludzie mieli udział w tym skarbie przez sprawowanie sakramentów. Obejmuje to przygotowanie i udzielanie chrztu, jak również dalsze towarzyszenie rodzicom, przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii św., przygotowanie i asystowanie przy zawieraniu małżeństwa oraz dalsze towarzyszenie małżonkom, katecheza o sakramencie chorych i jego udzielanie. W ramach służby jednania nie wolno zrezygnować w żadnej parafii z regularnej okazji do spowiedzi. Do niej należą też błogosławieństwa i sakramentalia, szczególnie duchowe towarzyszenie przy śmierci, pogrzeb i nawiedzenie z kondolencjami.

Istnieje nadal osobista odpowiedzialność proboszcza za tę podstawową działalność duszpasterską, z tym, że proboszcz może delegować do pojedynczych zadań czy całych spraw. On też zgodnie z prawem kościelnym rozstrzyga o dopuszczeniu do sakramentu, a także o możliwości delegowania do udzielania sakramentu. Nawet jeśli proboszcz sam nie prowadzi katechezy o sakramentach, to pozostaje jego odpowiedzialność troszczenia się o właściwych katechetów. Chodzi nie tylko o ich wiedzę religijną, ale również życie według wiary.

Zachęca się księży, ewentualnie wraz z Radą Duszpasterską i dobrowolnymi współpracownikami, o takie sprawowanie liturgii w kościele, które uwzględniałyby wiarę ludzi będących w luźnym kontakcie z życiem Kościoła albo nie mogących lub nie chcących przyjąć sakramentu.

4. „Wiara pochodzi ze słyszenia”

Kapłan w kazaniu i katechezie daje wyraz wierze.

W Jezusie Chrystusie i w Jego nakazie głoszenia Dobrej Nowiny leży początek i przyszłość Kościoła. Głoszenie Dobrej Nowiny zajmuje główne miejsce wśród zadań posługi kapłańskiej. Szczególnie wiele uwagi należy poświęcać niedzielnej homilii i jej przygotowaniu, przez osobiste studiowanie tekstów biblijnych, literatury teologicznej, a także przez kręgi biblijne przy okazji dni skupienia czy w ramach zespołu pastoralnego. Do podstawowych zadań proboszcza, oprócz wymienionego już doprowadzenia do przyjęcia sakramentów, należy pouczanie w wierze dorosłych, młodzieży i dzieci. Wobec zachwianego lub zerwanego przekazu wiary w wielu rodzinach katecheza pozostaje niezastąpiona. Do takiej katechezy istnieją obok Katechizmów Kościoła całe serie pożytecznych materiałów, które w swej treści, metodzie czy możliwości wykorzystania mediów uwzględniają wiek i poziom wiadomości. Zadaniem proboszcza, wynikającym z posługi głoszenia, jest duchowa i teologiczna wymiana doświadczeń z wychowawcami w przedszkolach i szkołach, a także katechetami oraz ich współpraca. Winien on szczególnie spotykać się z nauczycielami religii dwa razy w roku celem wymiany doświadczeń, aby radzić o wzajemnej pomocy i o tym, czy i jak parafianie mogą współpracować w naucza-

niu religii jako świadkowie wiary. Celem dobrego głoszenia wiary księża utrzymują kontakt z mediami i pomocnikami w świecie, w którym żyją. Uczestniczą odpowiednio w życiu kulturalnym i społecznym, aby dostrzegać jego zakłócenia i aktualne wydarzenia oraz wyjaśniać „znaki czasu”.

5. „Aby wszyscy byli jedno”

Ekumenizm jest integralną częścią działalności kapłańskiej.

„Aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojczy, we Mnie, a Ja w Tobie, aby oni stanowili jedno w nas, aby świat uwierzył, żeś Ty Mnie posłał” (J 17,21). Modlitwa arcykapłańska Jezusa wymienia ten wielki cel i przypomina skandal wielorako rozdartego Kościoła. To winno tym bardziej zachęcać księży do przygotowania i wkroczenia na drogi ekumenizmu, ponieważ podział Kościołów i wspólnot kościelnych utrudnia im głoszenie nowiny o panowaniu Boga. Także dlatego, że ekumenizm połączony jest z różnymi pytaniami o ich urząd, stanowi on integralną część kapłańskiej tożsamości. Dlatego do zadań proboszcza należy szukanie w swoim środowisku, razem z innymi chrześcijanami, dróg przeżywanego ekumenizmu. Aby iść odpowiedzialnie tymi drogami, potrzebna jest gruntowna wiedza o głównych tematach teologicznych danego Kościoła, respekt i znajomość konkretnej sytuacji na miejscu. Księża winni szukać i pielęgnować wzajemne kontakty, likwidować uprzedzenia, dążyć do dobrej ludzkiej współpracy, działać wspólnie z chrześcijanami innych wyznań. Jest to dziś możliwe bez zbytowego dopominania się od innych. Dotyczy to sprawowania służby Bożej, rozmów o wspólnej wierze i jej źródłach, a także zadań chrześcijan w świecie. Ksiądz rozpoznaje i popiera potencjał ekumeniczny poszczególnych osób i grup oraz troszczy się o to, aby ujawniło się możliwie wiele energii w licznych dziedzinach pastoralnych, np. w przedszkolach lub szkole, w pracy z młodzieżą i w działalności publicznej. Dialog międzyreligijny nie należy do ekumenizmu, ale jest prowadzony przez Kościoły chrześcijańskie, zarówno pojedynczo przez jednostki, jak również wspólnie. Znaczenie międzyreligijnych spotkań zwiększyło się bardzo. Ich ukształtowanie i poszukiwanie odpowiednich form dialogu jest dla dzisiejszych chrześcijan szczególnym zadaniem i wyzwaniem.

6. „Miłość Chrystusa przynagła nas”

Kapłan jest poszukiwany szczególnie przez ubogich – jako człowiek Kościoła i świadek Bożego miłosierdzia.

W naśladowaniu Jezusa wszyscy chrześcijanie są zobowiązani pomagać biednym, chorym, wygnańcom i cierpiącym. Dotyczy to w szczególności sposobu księdza, ze względu na jego święcenia. Im bardziej w naszym społeczeństwie zaangażowanie w pomoc staje się specjalistyczne, biurokratyczne i technokratyczne, tym ważniejsze jest osobiste spotkanie z biednymi. Właśnie dla nich ksiądz znaczy wiele jako człowiek Kościoła, jako posłaniec Dobrej Nowiny, jako świadek Bożego miłosierdzia. Dlatego żadnemu księdzu nie wolno zrezygnować ze spotkań z Chrystusem w człowieku zepchniętym na margines społeczny. Swoje ograniczone możliwości winien on rozszerzać przez wykwalifikowanych współpracowników i odpowiednie struktury duszpasterskie, a także przez współpracę z Caritas i fachowymi instytucjami.

Zobowiązuje się proboszcza razem z zespołem pastoralnym, Radą Duszpasterską i grupami parafialnymi do szukania odpowiedzi na pytania: „Jaki apel Chrystus śle ze świata biedy do naszych wspólnot?” (por. *Novo millennio ineunte*) i „Kto jest biedny wśród was?” (Matka Teresa). Do tego pomocne jest hasło: „widzieć – ocenić – działać”.

Do „widzieć” pomagają pytania: Kto jest biednym w naszych parafiach? Jakiej są tego przyczyny natury strukturalnej, a jakie natury psycho-socjalnej?

Do „ocenić” służą pytania: Gdzie i komu już udzielono pomocy? Co osiągnięto już dzięki nam? Co zostało zrobione przez innych (być może lepiej)? Czy możemy pomóc przy naszych obecnych możliwościach? Z kim możemy/musimy współpracować? Gdzie musimy zaznaczyć swoją obecność albo protestować przeciw niesprawiedliwości? Czy jest możliwa wspólnota poszczególnych grup/wspólnot parafialnych lub jednostek z biednymi?

Wynikające z tego działanie musi być od czasu do czasu sprawdzane. Pytaniami kontrolnymi mogą być: Czy biedni i chorzy czują się u nas jak w domu? Czy stojący z boku mogą powiedzieć: Patrzenie, jak ci chrześcijanie kochają biednych?

7. „Co chcesz, abym ci uczynił?”

Kapłan jest niezastąpiony w duszpasterstwie indywidualnym.

W działaniu Jezusa widać szczególną bliskość wobec ludzi, do których został posłany. W szczególnym naśladowaniu Chrystusa ta bliskość należy do tych charyzmatów, o które każdy ksiądz winien pokornie prosić. Nawet kiedy środki nowoczesnej komunikacji mogą być pomocne w wielu dziedzinach służby kapłańskiej, to jednak nic nie zastąpi spotkania osobowego w duszpasterstwie indywidualnym. Dzięki osobowemu spotkaniu wiele ludzi darzy kapłana wielkim zaufaniem. Rady i opieka kapłanów są poszukiwane przy długotrwałym towarzyszeniu jednostkom i małym grupom w szczególnych sytuacjach życiowych, zakrętach życiowych, kryzysach, przy doświadczaniu niepowodzeń, podobnie też w tłumaczeniu problemów związanych z wiarą, duchowością, nawróceniem, pokutą i powołaniami duchownymi.

Ksiądz modli się za wszystkich, którzy są mu powierzeni i możliwie wraz z nimi. Do mądrości duszpasterza należy to, że zna i respektuje swoje osobiste i fachowe granice. W działalności pastoralnej ksiądz jest niezastąpiony, ale może być wspomagany i odciążany, również w duszpasterstwie indywidualnym, przez współpracowników i wolontariuszy. Nie można jednak delegować obowiązku troski o to, aby w jego parafii/parafiach istniało i było pilnowane duszpasterstwo indywidualne, np. w ramach stałych godzin dyżuru w kancelarii czy przy telefonie, stałe godziny w konfesjonale. Umowa dotycząca szczególnych działań duszpasterstwa indywidualnego, np. przygotowanie do konwersji, przygotowanie dorosłych do chrztu, przygotowanie do małżeństwa, duszpasterstwo związane z pogrzebem, telefon zaufania powinna być podjęta na forum dekanatu. W ten sposób z jednej strony mogą być złączone wspólne siły, a z drugiej – wykorzystane indywidualne uzdolnienia i doświadczenia.

(z www.erzbistum-koeln.de/opencms/opencms/erzbistum/Texte/jcm_pastoralbrief_priester.pdf
– tłum. ks. Jerzy Paliński)